

УДК 332.012.332

Савицька О.І.

аспірант кафедри фінансів
Української академії банкієвської справи

Шинкаренко Т.О.

магістр обліково-фінансового факультету
Української академії банкієвської справи

ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ У КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНУ

У статті систематизовано підходи до визначення поняття «фінансовий потік», визначено економічну сутність та виділено основні ознаки категорії «фінансовий потік регіону». Авторами розроблено схему формування фінансових потоків регіону. Крім того, визначено основну мету, структурні елементи та напрями управління фінансовими потоками регіону.

Ключові слова: фінансове забезпечення, фінансові потоки, фінансові ресурси, управління фінансовими потоками регіону.

Савицкая О.И., Шинкаренко Т.А. ФОРМИРОВАНИЕ И УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В КОНТЕКСТЕ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ РЕГИОНА

В статье систематизированы подходы к определению понятия «финансовый поток», определена экономическая сущность и выделены основные признаки категории «финансовый поток региона». Авторами разработана схема формирования финансовых потоков региона. Кроме того, определены основная цель, структурные элементы и направления управления финансовыми потоками региона.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, финансовые потоки, финансовые ресурсы, управление финансовыми потоками региона.

Savytska O.I., Shynkarenko T.O. FORMATION AND MANAGEMENT OF THE FINANCIAL FLOWS IN CONTEXT IMPROVING THE EFFICIENCY OF THE FINANCIAL PROVIDING OF REGION

In the article are systematized the approaches to the definition of «cash flow», is defined the economic substance and the basic features of the category «financial flow in the region». The authors developed a scheme of the formation of financial flows in the region. Also, is defined the main goal, structural elements and the direction of the management of financial flows in the region.

Keywords: financial security, financial flows, financial resources, management of financial flows in the region.

Постановка проблеми. За останні роки у багатьох державах спостерігається децентралізація економічних і соціальних процесів. Усе більше функції регулювання цих процесів переходять від центральних рівнів до регіональних. На сучасному етапі розвитку економіки України підвищення рівня регіоналізації у прийнятті управлінських рішень є одним із головних пріоритетів сучасного розвитку країни, а забезпечення стійкості розвитку економіки територій належить до першочергових стратегічних завдань.

На регіональному рівні основними пріоритетами для ефективного фінансового забезпечення має бути виявлення та використання резервів економічного зростання, активізація існуючих фінансових механізмів та інструментів розвитку, тобто своєчасне формування та управління фінансовими потоками регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам фінансового забезпечення за останні роки присвячено багато наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених, а саме: М.А. Французова, С.О. Кравченко, С.С. Марковський, І.В. Осьмірко та ін. Вони досліджували це поняття з різних сторін, описували процеси формування та управління, чим підкреслюють актуальність даної тематики. Багато авторів досліджують взаємозв'язок фінансового забезпечення з фінансовими потоками. Вагомий внесок у дослідження поняття фінансових потоків зробили такі вчені-економісти: О.С. Бондаренко, Г.М. Гузенко, Л.Г. Шкодіна, В.О. Черевко та ін. Проте окремі аспекти удосконалення підходів до визначення сутності, значення, структури та управління фінансовими потоками регіону залишаються недостатньо вивченими.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. З огляду на здобутки науковців, у

вивченні фінансового забезпечення регіону залишаються недостатньо досліджені питання, щодо розуміння та управління фінансовими потоками регіону. Це питання є особливо важливим, враховуючи, що Україна прийняла курс на децентралізацію та надає можливість саморегулювання, що сприятиме розвитку економіки регіону.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження можливих шляхів підвищення ефективності фінансового забезпечення регіону як результату узагальнення теоретичних підходів до трактування сутності фінансових потоків та визначення основних напрямів їхнього управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для обґрунтування науково-методичних та практичних рекомендацій з підвищення ефективності функціонування фінансового забезпечення є важливим проведення дослідження сутності даного поняття. Фінансове забезпечення – це сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення й ефективного використання фінансових ресурсів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм фінансування, фінансових важелів та інструментів впливу на фінансовий стан [1, с. 47].

Досліджуючи зміст фінансового забезпечення, було встановлено, що це системна діяльність, яка обов'язково включає дві підсистеми [2, с. 3], а саме:

- функціональна підсистема (основна діяльність). Реалізується через мобілізацію, накопичення, перетворення та розподіл фінансових ресурсів, за для досягнення поставленої мети;

- управлінська підсистема. Характеризується діяльністю, що забезпечує належну ефективність та результативність обраної мети.

Аналізуючи роботи вітчизняних авторів, бачимо, що ефективне фінансове забезпечення регіону можливе при здійсненні детального дослідження щодо формування та управління фінансових ресурсів. У даному випадку поняття фінансових ресурсів є більш вузьким, доречним буде застосування «фінансових потоків» території яке включає в себе попередній термін. Адже саме фінансові потоки є основою у побудові механізму фінансового забезпечення.

Фінансові потоки як специфічне економічне поняття поступово набуває широкого поширення в економічній літературі. Науковці застосовують зазначене поняття під час досліджень фінансової діяльності на макро- чи мікрорівні. Проте однозначного трактування дане поняття поки що не має. Загалом, у науковій літературі виділяють три підходи до визначення змісту поняття «фінансові потоки», систематизація яких наведена на рисунку 1.

Так, прихильники першого підходу, визначаючи специфічні риси фінансових потоків, досліджують рух фінансових ресурсів у межах макро- та мікроредовища. У працях дослідників чітко прослідкову-

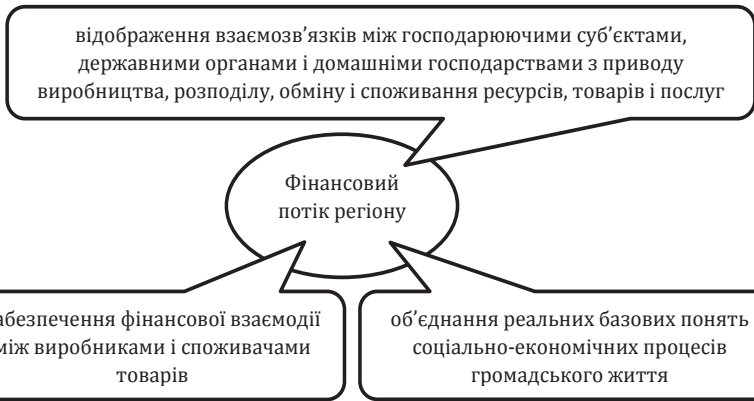

Рис. 2. Головні ознаки фінансового потоку регіону

Джерело: складено авторами на основі [6]

ється врахування впливу факторів часу на обсяги та види фінансових ресурсів, обґрунтування характеру фінансових відносин [5, с. 243].

Відповідно до другого підходу, у контексті фінансового управління суб'єктом господарювання, науковці ототожнюють поняття фінансового та грошового потоку. В основу цього підходу покладено забезпечення фінансової стійкості підприємства, спрямоване на забезпечення рівноваги обсягів над-

ходження і витрачання грошових коштів.

Науковці, що схиляються до третього підходу, акцентують увагу на доцільності взаємоузгодженого управління фінансовими, матеріальними та інформаційними потоками, а також на необхідності управління ними на всіх стадіях логістичного ланцюга.

Проаналізовані підходи науковців свідчать, що фінансові потоки можуть існувати лише у взаємозв'язку із матеріальними та інформаційними потоками. При цьому, основним їх призначенням є забезпечення руху матеріальних потоків у необхідних обсягах, у визначений термін та з використання найбільш прийнятних джерел фінансування.

Економічна система складається із системоутворюючих елементів, тісно взаємопов'язаних і взаємозалежних, які мають упорядковані зв'язки й утворюють певну структуру. Взаємозв'язок усіх секторів економічної діяльності в єдину цілісну ринкову систему здійснюється за допомогою фінансових потоків. Тобто фінансові потоки варто розуміти як рух відповідних фінансових ресурсів на мікро-, макро- та мегарівнях [4, с. 21].

Нині в дослідницькій та економічній літературі немає однозначного підходу щодо

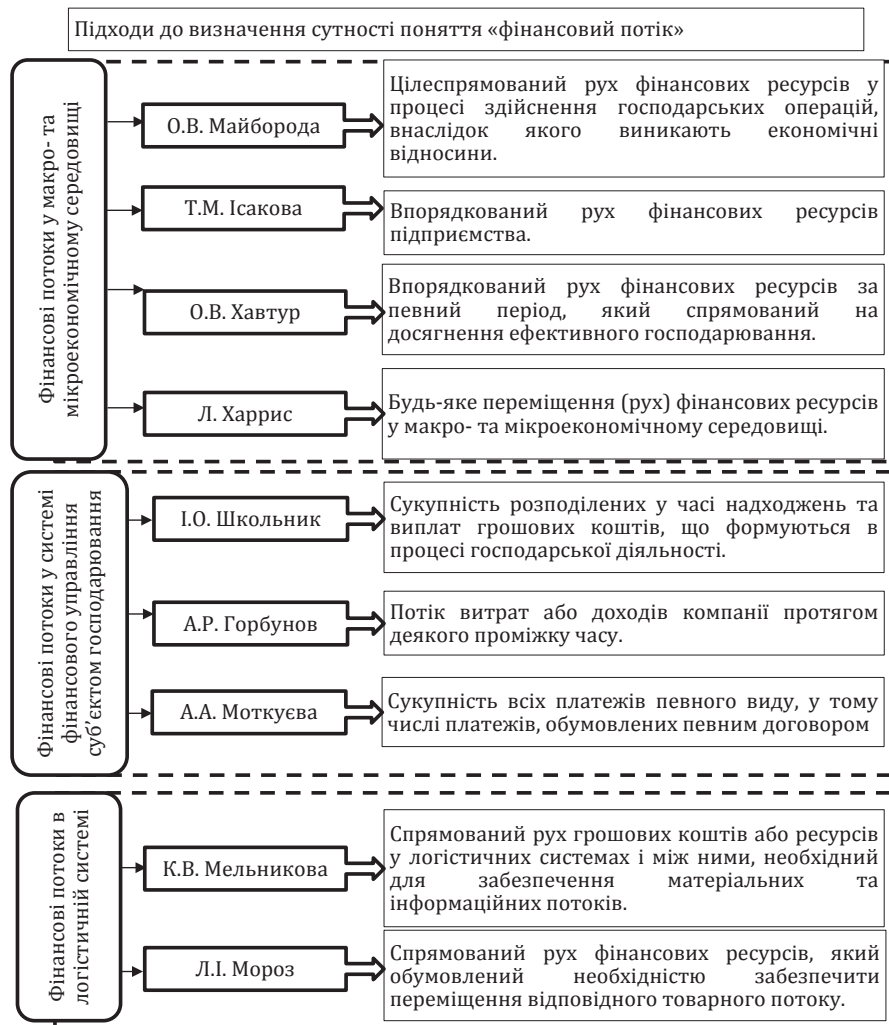

Рис. 1. Підходи до визначення сутності поняття «фінансові потоки»

Джерело: складено авторами на основі [3; 4; 5]

застосування категорії «фінансовий потік регіону». Так, на основі аналізу та оцінки існуючих наукових підходів до визначення економічної сутності фінансового потоку регіону було виділено три основні ознаки даної категорії, які відображено на рисунку 2.

За допомогою виділення головних ознак категорії «фінансовий потік регіону» можна визначити його економічну сутність як сукупність потоків доходів або витрат усіх суб'єктів регіональної економічної системи.

Для визначення структури регіонального фінансового потоку доцільно групувати економіку за інституціональними секторами, враховуючи при цьому організаційну та фінансову єдність суб'єктів економічних відносин (рис. 3). Зазначена структура включає лише найважливіші регіональні фінансові потоки, які на практиці розглядаються більш детально.

Зазначені складові фінансового потоку регіону повною мірою визначають фінансовий стан регіону, зокрема суб'єктів господарювання, що знаходяться на його території, і населення. У інтегрованих фінансових потоках можна виділити три групи економічної діяльності, а саме: органи місцевого самоврядування, суб'єкти підприємницької діяльності та населення, між якими відбувається формування внутрішніх фінансових відносин (рис. 4). Вони визначають типи і розміри вхідних та вихідних щодо регіону фінансових потоків.

З рисунка видно, що вхідні фінансові потоки регіону складаються з усіх ресурсів, які надходять із дер-

жавного бюджету або від інших структур до бюджету регіону, населенню у формі обов'язкових платежів (пенсії, допомоги, стипендії тощо). Крім того, частина населення може працювати поза регіоном, але їх дохід витрачається на території регіону [8, с. 156]. Вхідні фінансові потоки суб'єктів підприємницької діяльності утворюються за рахунок доходу від продажів за межами регіону та отримуваних інвестицій.

Вихідні регіональні фінансові потоки формуються за рахунок місцевого бюджету, за кошти якого здійснюються замовлення окремим структурам поза територію регіону, також за рахунок коштів, що витрачаються населенням поза межами регіону та суб'єктами підприємницької діяльності, що витрачають ресурси поза даною територією при здійсненні закупівельної діяльності (сировини, газу, устаткування, за рахунок фахівців, що залучаються, із зовнішнього середовища тощо) та при сплаті податків до бюджетів вищих рівнів та державні фонди [8, с. 158]. Таким чином, вхідні фінансові потоки регіону більшою мірою формуються за рахунок складових фінансового потенціалу регіону, а вихідні – за рахунок регіональних зобов'язань.

Перерозподіл фінансових ресурсів, які утворилися в регіоні у результаті вхідних фінансових потоків, з урахуванням їх зменшення через вихідні фінансові потоки і є внутрішніми. Як видно з рисунка 4, внутрішні фінансові потоки утворюються між регіональними органами влади, суб'єктами підприємницької діяльності та населенням території.

Для регіональних органів влади основними внутрішніми вхідними фінансовими потоками є податки і збори від суб'єктів підприємницької діяльності та населення регіону. Крім того, до бюджету надходять неподаткові платежі у вигляді доходів від використання майна, що перебуває в регіональної або муніципальної власності, доходів від надання платних державних або муніципальних послуг, штрафів, інших обов'язкових платежів тощо [10, с. 188].

У свою чергу, регіональні органи влади здійснюють вихідні фінансові потоки щодо суб'єктів підприємницької діяльності за допомогою надання бюджетних інвестицій і субсидій, закупівлі товарів, робіт, послуг для державних або муніципальних потреб. Основу внутрішніх вихідних фінансових потоків бюджету щодо населення складають бюджетні кошти регіону, що направляються на соціальні виплати та на виплату заробітної плати працівникам бюджетної сфери.

Суб'єкти підприємницької діяльності оплачують працю найманих працівників, розподіляють деяку частину отриманого прибутку між акціонерами у вигляді дивідендів, зазначені виплати громадянам є вихідними внутрішніми фінансовими потоками для господарюючих суб'єктів і вхідними внутрішніми для населення [10, с. 189].

Водночас вихідними внутрішніми фінансовими потоками населення щодо суб'єктів підприємницької

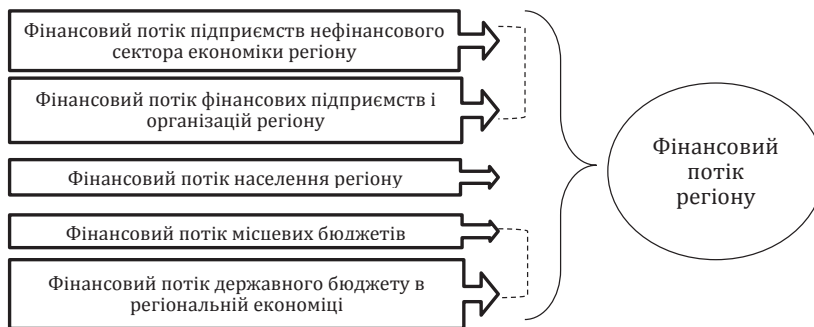

Рис. 3. Структура фінансового потоку регіону

Джерело: складено авторами на основі [6; 7]

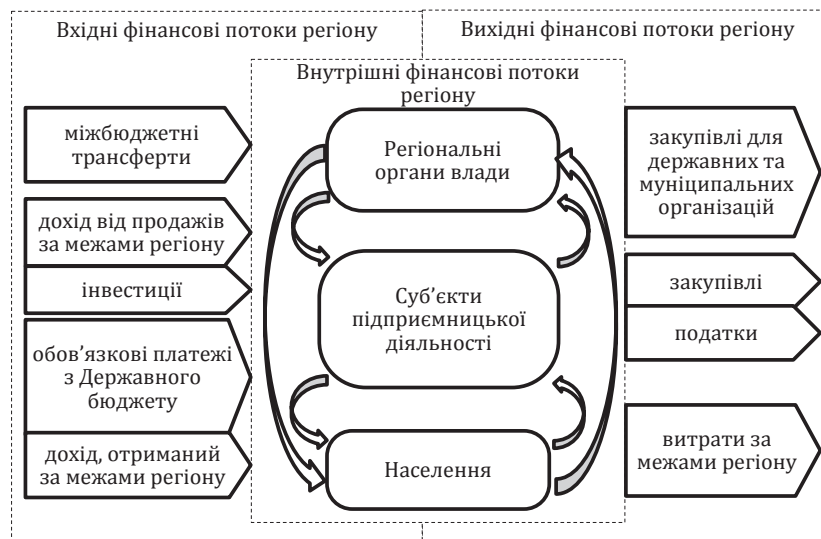

Рис. 4. Схема формування фінансових потоків регіону

Джерело: розроблено авторами на основі [8; 9; 10]

діяльності можуть бути кошти громадян, спрямовані у вигляді інвестицій, а також кошти, що спрямовуються у фінансово-кредитні організації, які потім стають фінансовими ресурсами суб'єктів господарської діяльності і бюджету.

Нині головними пріоритетами розвитку регіону є формування й удосконалення його фінансових потоків, використання фінансових резервів для подальшого економічного зростання, активізація існуючих механізмів та інструментів розвитку. Варто зазначити, що для досягнення стало економічного та соціального розвитку регіону необхідне створення оптимальної системи управління його фінансовими потоками.

Основною метою такого управління є вирішення економічних та соціальних проблем. Такий процес забезпечує економічне зростання країни в цілому, пожвавлення виробництва та інвестиційної діяльності.

Однією із найважливіших умов формування системи ефективного управління регіональними фінансовими потоками є економічна самостійність підприємств регіону. Тобто підприємства повинні самостійно відшкодувати витрати, пов'язані з поточною діяльністю і розширенням виробництва, з власних доходів. У результаті регіон у цілому зможе набути економічної самостійності, що дозволить сформувати ефективну систему управління його фінансовими потоками.

Для досягнення економічної самостійності території важливо правильно налагодити механізм фінансових потоків. Кожен фінансовий механізм включає в себе перелік певних складових. Для фінансових потоків на регіональному рівні такими складовими є:

- цілі управління (напрямок і значущість руху ресурсів);
- принципи управління (кількісний аналог цілей);
- компоненти управління (елементи об'єкта управління та їхнього зв'язку, на які здійснюється вплив органами регіональної влади в інтересах досягнення поставлених перед регіоном цілей);
- методи впливу на фактори (інструментарій, способи і технологія досягнення поставлених цілей);
- ресурси управління (інформаційні та матеріальні, при використанні яких реалізується обраний метод управління і забезпечується досягнення поставленої мети) [9, с. 93].

При цьому реалізація завдань із визначення регіональних фінансових потоків та ефективного управління ними може бути побудована лише шляхом систематизації економічної роботи. Адже проблема управління фінансовими потоками є актуальною не тільки для регіональної влади, а і для суб'єктів господарювання. При цьому важливо не тільки підкріплювати будь-яке управлінське рішення відповідними фінансовими потоками, але і визначати ефективні напрями їх перерозподілу. Таким чином, у проблемі управління фінансовими потоками регіону визначається цілий комплекс напрямів (рис. 5).

Можна стверджувати, що головною метою ефективного управління фінансовими потоками регіону є повне і своєчасне забезпечення необхідним обсягом фінансових ресурсів у встановлені терміни та з гарантованих джерел фінансування. Нарощення обсягу

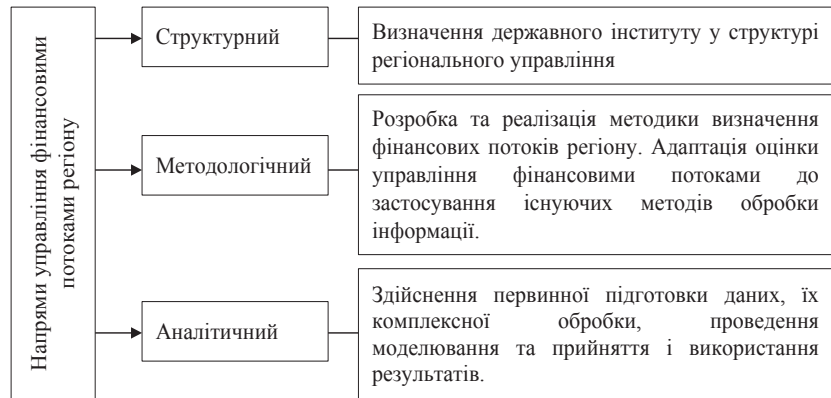

Рис. 5. Напрями управління фінансовими потоками регіону

Джерело: складено авторами на основі [7; 10]

внутрішніх фінансових потоків може здійснюватися як шляхом вироблення регіоном нових фінансових ресурсів, так і за допомогою перевищення обсягів вхідних фінансових потоків над вихідними. Це означає, по суті, здатність економіки регіону утримати на своїй території самостійно створені фінансові ресурси та ті, що надійшли ззовні.

Висновки. За результатами проведеного дослідження систематизовано підходи до визначення поняття «фінансовий потік». Визначено економічну сутність та виділено основні ознаки категорії «фінансовий потік регіону».

Представлено авторську схему формування фінансових потоків регіону та охарактеризовано вхідні, вихідні та внутрішні регіональні потоки.

Визначено основну мету, структурні елементи та напрями управління фінансовими потоками регіону.

Отже, можна стверджувати, що ефективне функціонування фінансових потоків регіону є однією із ключових передумов, що визначає темпи та результати ефективного фінансового забезпечення регіону.

У подальших дослідженнях доцільно звернути увагу на розробку комплексної системи оцінки ефективності управління фінансовими потоками регіону.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Осьмірко І.В. Система фінансового забезпечення інноваційного розвитку: поняття, структура та принципи функціонування / І.В. Осьмірко // Бізнес Інформ. – 2012. – № 7. – С. 47-49.
2. Кравченко С.О. Сутність фінансового забезпечення державної регіональної політики / С.О. Кравченко, С.С. Марковський // Державне управління: теорія і практика. – 2011. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Kravchenko.pdf>.
3. Гейко М.П. Сутність та підходи до визначення поняття «фінансові потоки» / М.П. Гейко // Управління розвитком. – 2013. – № 15. – С. 163-165.
4. Гузенко Г.М. Фінансові потоки як чинник цілісної економічної системи / Г.М. Гузенко, Л.Г. Шкодіна // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. – 2013. – № 13. – С. 15-26.
5. Бондаренко О.С. Обґрунтування наукових підходів до визначення фінансових потоків / О.С. Бондаренко // Бізнесінформ. – 2014. – № 1. – С. 241-248.
6. Черевко В.О. Методологія формування та управління фінансовими потоками регіону : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.10.01 – Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка / В.О. Черевко ; Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України. – К., 2006. – 22 с.
7. Черевко В.О. Формування поняття «фінансовий потік регіону» / В.О. Черевко // Научно-технический сборник. Коммунальное хозяйство городов. – 2006. – № 70. – С. 339-345.

8. Вовк І.С. Фінансові потоки місцевих бюджетів та особливості їх формування / І.С. Вовк // Облік і фінанси АПК. – 2011. – № 1. – С. 155-159.
9. Зенченко С.В. Методические подходы к оценке ресурсообеспеченности региона на основе управления финансовыми потоками территории / С.В. Зенченко, Е.Ю. Громова // Региональные проблемы преобразования экономики. – 2009. – № 2. – С. 92-103.
10. Лазичева Е.А. Исследование сущности финансовых потоков / Е.А. Лазичева // Вестник Томского государственного университета. – 2009. – № 239. – С. 186-189.

УДК 336.71

Сенищ П.М.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри банківської справи
Університету банківської справи

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АКТИВІЗАЦІЇ ВПЛИВУ БАНКІВ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

Стаття присвячена проблемам активізації впливу банків та їхньої кредитної діяльності на економічне зростання України. Визначено теоретичні засади взаємозв'язку процесів розвитку банківського сектору та економіки держави в цілому. Проаналізовано недоліки та проблеми сучасного розвитку банківського кредитування вітчизняної економіки. Запропоновано рекомендації щодо подолання негативних явищ у вітчизняній економіці, впровадження яких буде сприяти поживленню процесів економічного зростання в Україні.

Ключові слова: економічне зростання, внутрішній валовий продукт, фінансовий ринок, банк, позички, процентні ставки, рефінансування.

Сенищ П.М. СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ АКТИВИЗАЦИИ ВЛИЯНИЯ БАНКОВ НА ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ УКРАИНЫ

Статья посвящена проблемам активизации влияния банков и их кредитной деятельности на экономический рост Украины. Определены теоретические основы взаимосвязи процессов развития банковского сектора и экономики государства в целом. Проанализированы недостатки и проблемы современного развития банковского кредитования отечественной экономики. Предложены рекомендации по преодолению негативных явлений в отечественной экономике, внедрение которых будет способствовать оживлению процессов экономического роста в Украине.

Ключевые слова: экономический рост, внутренний валовой продукт, финансовый рынок, банк, ссуды, процентные ставки, рефинансирование.

Senysch P.M. MODERN TROUBLES IN ACTIVATION OF BANKS' INFLUENCE FOR ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

The article deals with the problems of banks and enhance the impact of their lending activities on economic growth in Ukraine. Analyzed the shortcomings and problems of modern development bank lending to the domestic economy. Recommendations to overcome the negative phenomena in the patriotic economy, implementation of which will contribute to the revitalization process of economic growth in Ukraine.

Keywords: economic growth, gross domestic product, financial market, bank, credit, interest rates, refinancing.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Трансформація системи господарських відносин в умовах впливу глобалізації та внутрішніх кризових явищ в Україні обумовлює необхідність зростання ролі банків у процесах акумуляції та перерозподілу фінансових ресурсів між економічними суб'єктами з метою забезпечення необхідних темпів економічного зростання та підвищення рівня конкурентоспроможності нашої держави. У зв'язку з цим питання активізації впливу банківської системи на процеси розвитку вітчизняної економіки є надзвичайно важливим та актуальним, оскільки від ефективності виконання зазначених завдань залежить не лише стабільність функціонування банківської системи, результативність діяльності конкретного банку, а й економіки в цілому.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематика економічного зростання та впливу банківської діяльності на прискорення розвитку різних галузей економіки знайшла широке висвітлення у працях як зарубіжних учених: Й. Шумпетера, А. Барахаса, Р. Бінгема, Е. Гилла, так і вітчизняних науковців: О. Вовчак, О. Дзюбюка, С. Реверчука, П. Сенищ, Т. Смовженко, С. Науменкової та ін. Незважаючи на наявність певних напрацювань щодо визначення

теоретичних засад та методичних рекомендацій для активізації участі банків у економічному зростанні, сучасні проблеми розвитку вітчизняної економіки потребують конкретизації умов забезпечення банками необхідних темпів економічного зростання.

Уперше питання взаємозв'язку рівня розвитку фінансових посередників та можливості економічного зростання були розглянуті Й. Шумпетером, який звернув увагу на те, що розвиненість фінансового сектору в економіці (розглядався банківський сектор) чинить, на його думку, позитивний вплив на рівень і темп зростання ВВП на душу населення [1, с. 127].

Вітчизняний науковець П. Сенищ пропонує авторське трактування ролі банківської діяльності у забезпеченні економічного зростання крізь призму трьох основних продуктів банківської системи: депозитного, кредитного та інвестиційного та через вплив на економічний розвиток депозитної, кредитної та інвестиційної систем [2, с. 278].

А. Барахас стверджує, що фінансовий розвиток та економічний розвиток нерозривно пов'язані між собою, ті країни, фінансові системи яких мобілізують значну кількість коштів, тобто є більш ємними, як правило, у довгостроковому плані мають більш